TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, din nou în piețele Capitalei

Comentariu în pagina 3



Piinea țării nu poate lăsa indiferent pe nimeni

E marți, ceasul a trecut de 10 și plouă. Metodic, cu aplicație, ca și cum ploaia și-ar fi pus în cap să facă o treabă bună. Fără să ne propunem o țintă anume, o luăm spre Cernica, dar oprim încă înainte de a fi depășit terenurile cooperativei din Pantelimon. In stinga șoselei, sfidind ploaia. 12 țărani adună varză. Sint îmbrăcați, vorba unuia din ei, Florea Ciobanu dacă nu greșim, „în consecință", adică poartă cisme și folii de plastic, ultimele provenite, citâm aceeași sursă, „de la dezvelirea solariilor". Ei par, văzuți chiar și de aproape, niște scafandrii, dacă nu cumva niște cosmonauți, dar sint exact ceea ce sint, țărani harnici și conștienți că acum, fiecare oră bună de lucru poate fi hotăritoare pentru piine. Judecind după condițiile în care muncesc, e ploaie, e frig, e noroi, treaba lor nu-i deloc ușoară, iar unul din ei, Ion Stan, crede chiar asta, că nu-i ușoară. Sintem aici, zice, de la 7, am recoltat 3 tone și avem o varză coaptă și aranjată cum n-a fost de mulți ani. Ion Stan trage cot la cot cu soția, Maria, nu

(Continuare în pag. 6)

OVIDIU IOANIȚOAIA

Fiecare să cumpere numai cît are nevoie

Radu Țuțuianu locuiește pe o stradă alăturată, Mitropolit Dosoftei. Își face cumpărăturile la unitatea 36 de cînd s-a mutat în cartier. Are 6 copii. Nevasta e atît de ocupată cu creșterea lor incit arareori are timp să meargă la cumpărături. „Cumpăr numai cînd îmi trebuie. E vorba și de bani. Nu te apuci să faci stoc cînd ai 6 copii. Eu trebuie să fiu sigur cînd mă duc la alimentara că găsesc alimentele de care am nevoie. Așa a fost pînă de curind. Nu-mi făceam nici o problemă. De cînd au început unii să cumpere fără măsură, mi s-a intimplat să rămin fără ulei în casă. Noi consumăm 2 litri pe săptămînă. Niciodată n-am cumpărat mai mult. Cei care au cumpărat și au pus în cămară nu s-au gîndit la cei 6 copii ai mei. Propunerea mea aceasta este : să cumpere fiecare numai cînd are trebuință. Așa vom găsi cu toții. De fapt decretul pe care eu îl apreciez foarte mult asta și spune. Alimentara e bine aprovizionată. Sint deci condiții ca lucrurile să meargă bine".

(Continuare în pagina 7)

OPREA GEORGESCU

flacăra

ANUL XXX - NR. 42 (1375) - 15 OCTOMBRIE 1981

Săptămînal editat de Frontul Democrației și Unității Socialiste

Investițiile — prioritate permanentă

Anul acesta, economia noastră națională urmează să-și sporească forța productivă cu încă 750 de capacități de producție industriale și agrozootehnice. Valoric, programul de investiții însumează 220 miliarde lei. Cam tot atît cît în anul 1980, dar cu aproape 10 la sută mai mult decît în întregul cincinal 1961—1965.

Efortul financiar rămîne în continuare uriaș. Dar nu cuantumul fondurilor alocate reține în primul rînd atenția în programul de investiții pe anul 1981, ci concepția nouă care tutelează acest program. Eforturile sînt orientate cu precădere spre terminarea obiectivelor începute, completarea dotării întreprinderilor cu mașini și utilaje și dezvoltarea unor locuri înguste din economie. Numărul obiectivelor în lucru este mai mic, forțele sînt utilizate superior, iar durata de execuție scade. Crește ponderea investițiilor în utilaje și se reduce cea a lucrărilor de construcții-montaj. De la 43,3 la sută în 1980, la 37,8 la sută în 1981. Și mai importante sînt, însă, obiectivele cărora le este subordonată îndeplinirea programului de investiții : accentuarea trecerii la reproducția de tip intensiv, creșterea gradului de valorificare a resurselor, economisirea materiilor prime, a energiei și combustibilului, sporirea productivității muncii și ridicarea rentabilității întregii activități economice. Continuă, în același timp, procesul de remodelare a structurilor economice. Metalurgia prelucrătoare, subramurile purtătoare de tehnică de vîrf din cadrul construcțiilor de mașini, chimia de sinteză fină și mic tonaj capătă o tot mai mare amploare, în

(Continuare în pagina 5)

VASILE BARAC

La zi despre motorul „Milu"

Montat pe masa de încercări și conectat la aparatele de măsură și control, motorul pornește la o simplă rotație de cheie : Șase mii de turații pe minut, însoțite de un zgomot surd, monoton, abia perceptibil. În fața noastră, a celor care asistăm la această scenă memorabilă, totul apare simplu și firesc, aidoma experimentelor comune ce se desfășoară în halele de fabricație sau în secțiile specializate pentru încercările de motoare. Și totuși... pentru ca acest moment să se producă, pentru ca motorul acesta de dimensiuni reduse, argintiu, strălucitor ca o piesă de decor să ajungă să fie experimentat la turație maximă, și mai ales pentru ca el să fie o noutate absolută pe plan mondial, unică și inimitabilă, — au trebuit să treacă ani de zile. În tot acest răstimp, creatorul lui a renunțat de bună voie la toate concediile sale legale, a sosit la serviciu primul și s-a reintors acasă la căderea nopții, și mai ales a gîndit și executat piesele angrenajului, toate fără excepție, în zeci de variante posibile. Motorul „Milu" s-a născut din această totală dăruire de sine, din pasiunea și obstinația unui om pornit să aducă elemente de mare noutate într-un domeniu în care de un secol principiul constructiv rămîne practic același.

Istoria motoarelor cu ardere internă cunoaște totuși cîteva momente decisive. Primul a fost fără îndoială marcat de invenția lui Otto Nicolaus. A urmat, după cîteva decenii, strania apariție și dispariție a inginerului Rudolf Diesel, constructorul motorului ce-i poartă numele, iar

(Continuare în pagina 9)

LIVIU MAIOR



Satul Pria, comuna Cizer din Sălaj la sărbătoarea celor 500 de toamne atestate documentar

Fotografie de SORIN POSTOLACHE

IN NUMĂRUL DE ASTĂZI:

Mărturie peste timp la un proces care n-a avut loc

Istoria noastră, viața noastră

În luna septembrie s-au împlinit 42 de ani de cînd primul ministru al României — Armand Călinescu — a fost asasinat de legionarii mercenari ai lui Hitler. Nu este în firea poporului român să-și tacă martirii. Acest brav neam românesc, făuritor și iubitor de istorie, cunoaște — l-a știut dintotdeauna — implacabilul avertisment : cine uită istoria, riscă să o repete ! Și nu doar în părțile ei fericite.

Cu aceste gînduri săptămîna trecută ne-am îndreptat pașii spre locuința doamnei **Adela Călinescu**, soția fostului prim-ministru — căzut la datorie, victimă a hitlerismului. Pentru că, iată, avem acest rar privilegiu de a o ști printre noi, alături de noi, pe această admirabilă femeie care prin nimic nu trădează cei 86 de ani — și mai buni și mai triști — într-o viață din care 22 trăiți alături de veneratul domniei-sale soț.

Sintem primiți cu amabilitate și conduși în încăperea cîndva camera-birou a însuși fostului prim-ministru. Onoare ce ne încintă, însă încărcătura emoțională este mai apăsătoare, motiv pentru care și discuția se leagă vădit mai anevoie...

— Stimată doamnă Adela Călinescu, mai întîi vă mulțumim pentru că ați acceptat rugămintea noastră, și, totodată, vă cerem iertare pentru impietatea de-a vă răscoli, prin dialogul nostru, amintiri scumpe, dureroase.

Mărturisim că ne numărăm printre cei care au cercetat atent activitatea politică a soțului dv. Ne-am lămurit multe lucruri, dar mai stăruie și mici enigme. Poate cu sprijinul dv. vom reuși necesarele lumini. Bunăoară, ne-a frapat hotărirea lui Armand Călinescu de a-și fi făcut testamentul încă la 21 iulie 1938. Era atunci numai ministru de interne și avea abia 45 de ani. Trebuie că a existat un motiv anume, dar care nouă ne scapă. Ne-ați putea ajuta dv. ?

— Este exact ce spuneți. Testamentul

(Continuare în pagina 11)

STELIAN NEAGOE

TOAMNA

De dor de ducă frunzele-s atinse
Ce-ar mai putea pe creangă aștepta
Au dobândit sărutul de pe urmă
Arvuna-n aur care nu se ia

Plecarea lor nu-nseamnă despărțire
Ci-ntoarcere slăvită printre ploi
De unde s-au atins de nemurire
Se-ntorc s-o dea țăranii înapoi

Și pot în tihnă să se risipească
Din pulbere de vânturi mai presus
Li se vădește sulița în coastă
Și lacrima de foc ce le-a răpus.

IOAN ALEXANDRU

(Din „Imnele Țării Românești", aflate sub tipar)

Mărturie peste timp la un proces care n-a avut loc

(Urmare din pagina 1)

a fost făcut cu ocazia înmormîntării reginei Maria. Ciudată coincidență, nu ? Ceremonialul funebrului act solicita mult, foarte mult mers pe jos și pe un traseu variat. Nu uitați dv. că soțul meu era foarte primejduit pentru antilegionarismul său notoriu. De ani de zile curgeau amenințările asupra capului său.

— Adevărat. Intre altele, la „congresul studențesc" de la Tg. Mureș, în aprilie 1936, o „echipă a morții legionare" a depus jurămîntul pentru suprimarea lui Armand Călinescu. Alte „echipe" îi vizau pe N. Iorga, Virgil Madgearu ș.a.

— În vara lui 1938 primejdia gardiștilor era și mai mare. „Căpitanul" lor de tristă memorie era, cum bine știți, după meritate gratii — fusese arestat, judecat și condamnat la zece ani muncă silnică iar sălbaticii lui adepți juraseră să-l răzbune prin săvîrșirea de asasinate politice, ministrul de interne fiind primul pe lista acelor scelerați. Asta-i cu testamentul, vedeți dar că se putea aștepta la ce era mai rău...

— S-ar putea, doamnă Călinescu, să facem așa deodată un salt peste ani, peste evenimente de o infinită tristețe și să încercați să ne vorbiți de „începuturi", de un timp solar din viața alături de soțul dv. ?

— Toți anii trăiți împreună au fost solari, ani plini lîngă un om fermecător. Dar poate că ar fi bine să știți, de pildă, cum s-a întîmplat minunea de s-a salvat Armand în catastrofa feroviară de la Ciurea, lîngă Iași, la cumpăna dintre cei doi ani 1916/1917.

— De necrezut ! Armand Călinescu se afla în acel tragic tren căruia nețimîndu-i frînele a năvălit ca un bolid în stație și din impactul cu cisternele unui alt tren s-a declanșat un mistuitor incendiu ? Au fost peste 800 de victime omenești. Ceva de nedescris. Dar de ce Armand Călinescu la Iași și de ce în acel tren ? Dv. unde erați, vă căsătoriserăți deja ?

— Nu, eram doar logodiți.

— Cum v-ați cunoscut ? Ar fi interesant de aflat astăzi, cum s-au știut doi tineri la începutul acestui secol al nostru, prea amurgit de-acum.

— E mult de-atunci. Anul e sigur 1912. Am făcut o excursie cu familia la Cumpăna. Am plecat de la Pitești vreo 30 de persoane. Era și Armand cu familia sa. Părinții noștri se cunoșteau bine, tații erau prieteni vechi. Eu aveam 17 ani, el 19. Ce să vă mai spun — ne-am cunoscut mai bine, ne-am plăcut...

— Cumpăna, simbolică întîlnire...

— Acolo, la Cumpăna, lîngă Curtea de Argeș, se tăiau păduri și se încărcau în vagonete. Avea pădure acolo și d-na Eliza Brătianu. Erau acolo și cîteva vagonete pentru public. Am dejunat acolo. Era foarte frumos la Cumpăna.

— N-am ajuns la catastrofa feroviară...

— Tatăl meu, Alexandru Baranga (simplă coincidență de nume cu dramaturgul), era inginerul județului Argeș. Făcea politică marghilomanistă, ca senator de Argeș, însă cînd România a intrat în război pentru dezrobirea fraților de peste munți, tata a mers pe front. Dealtfel, și socrul meu avea grad de colonel și a făcut războiul în cadrul Armatei a II-a de sub comanda generalului Averescu. Și bunicul meu știu că fusese un om eminent, recrutat să facă școala militară la Kiev — o mare cinste la vremea aceea.

Acum, după publicarea excepționalelor **Memorii** ale lui I. G. Duca în revista „Flacăra", toată lumea știe cum a fost cu acea nenorocită campanie militară de început și cu bejenia în Moldova. Muntenia fiind amenințată, a trebuit să ne refugiem și noi — în noiembrie 1916. Am pornit-o, cu trăsura și o brișcă, spre Moldova. Armand a pornit și el cu trăsura lor, cu mama și cele două surori. Multe familii au plecat atunci, Piteștiul căzînd după trei zile în mîinile inamicului. Cu mare greutate am ajuns pînă la Bîrlad. Ne-am întîlnit acolo cu tatăl meu. Un deces în familie ne-a împiedicat — pe mama, pe sora mea și pe mine — să pornim cu trenul spre Iași. Tren blestemat ! În el se aflau Armand cu mama sa și cele două surori. Se afla și tatăl meu. Una din surorile lui Armand a pierit în incendiu, ceilalți s-au salvat cu toții — a fost o minune ! Ne-am reintîlnit apoi cu toții la Iași. În aprilie 1917 ne-am căsătorit...

— Așa, în plin război și după toate prin cîte trecuserăți ?

— Așa. Sînteți tînăr, n-ați simțit starea de război. Și n-o doresc nimănui... Mama lui Armand era disperată de pierderea fiicei și el a crezut că prezența mea în casa lor îi va mai îndulci viața ; să-ți moară o fată de 20 de ani !

— Ce făcea tînărul Armand Călinescu în acele luni fierbinți ale anului 1917 ? Mărăști, Mărășești...

— Era mai tot timpul la Duca. Se înțelegea foarte bine cu intimul colaborator al lui Ionel Brătianu. Pe urmă socrul meu ne-a luat cu el la Bacău. Acum, tata cam obiectase la căsătorie, că e prea tînăr, că n-are încă o situație sigură. Armand era magistrat stagiar, profesase la Slatina, cu 180 lei pe lună ; erau mari banii pe atunci !

— Ca să încheiem cu epoca refugiului în Moldova, cum de-ați ajuns tocmai la Paris în iarna lui 1918 ?

— V-am spus că tata era marghilomanist. Știți doar împrejurările în care s-a făcut guvernul Marghiloman la Iași. Tata a intervenit atunci la amicul său Jan Mitilineu, ministru de justiție, și am căpătat auswaiss — eu și Armand — să venim în teritoriul ocupat de nemți. În vara lui 1918 am poposit amîndoi în casa Călineștilor din Pitești.

— Și la Paris ?

— Armand absolvise Facultatea de drept la Paris.

— Dar dv. ?

— Eu mi-am făcut studiile la Viena, cinci ani de zile, la vîrsta de 14—19 ani. Cum spuneam, Armand urmase dreptul, o vreme și filozofia. În iarna lui 1918 ne-am dus în Franța să-și continue el studiile, de astă dată să se specializeze în științe politice și economice.

— Cum era viața la Paris ?

— Scumpă, domnule ! Așa ne-am și decis să isprăvim specializarea cît se poate de repede. Vacanțele mari veneam în țară, fiindcă era mai ieftin drumul decît traiul pe vară la Paris. După doi ani și-a susținut teza de doctorat, cu un subiect despre schimbul la români, apărută și în broșură, în 1921.

— Doamnă Călinescu, am studiat și eu — precum atîția alții — niște dactilograme după Notele politice **ale lui Armand Călinescu. Aceste copii nu acoperă întreaga perioadă avută în vedere de autor, iar cele existente conțin serioase goluri. Ce știți de manuscris ?**

— Durere, domnule dragă, durere ! Nu le mai am. Povestea celor 7 caiete groase legate (format caiet școlar dictando) e tare încurcată. Pe ele sta scris : Note politice numai pentru uzul meu personal. Le-au căutat legionarii, cînd au venit la putere. N-au dat de ele, deși n-a rămas nescotocit nici podul casei de la țară. Apoi mi-au fost luate din ordinul mareșalului Antonescu. Atunci s-au făcut copii după ele, copiile pe care ziceți că le știți și dv. Eu am făcut atunci o întîmpinare foarte tare la mareșal, în urma căreia a dat dispoziție subsecretarului de la interne, colonelul Rioșanu, să mi le restituie. Lucru care s-a și întîmplat, dealtfel. După război, deși luasem măsuri de asigurare — le încredințasem unei persoane spre păstrare — s-au pierdut din nou... Sper însă ca într-o bună zi să fie regăsite. Mă bucur cînd văd că în atîtea lucrări sînt citate **Notele politice**. Din păcate, cine a dactilografiat după caiete n-a înțeles bine scrisul soțului meu, deoarece sînt multe inadvertențe.

— Din vremea guvernării legionare aveți, desigur, amintiri tare neplăcute.

— Atunci s-au petrecut niște fapte cumplite. Mai întîi, cîțiva băieți inconștienți — puși la cale de scelerații de legionari — au mers în cimitirul orașului Curtea de Argeș, unde este înmormîntat Armand Călinescu, și au dinamitat cavoul. Au pus dinamită (din aceea de omorît pești), deteriorînd cavoul și arzînd o parte din coșciug. A trebuit să cumpăr alt coșciug și ajutată de rude am reușit să repar cavoul. Au mai făcut una, la fel de odioasă. În Curtea de Argeș, ascuns bine la o cooperativă, era un bust al lui Armand — ce ar fi urmat să fie amplasat în incinta orașului. Secretul a fost divulgat și tot niște dementi de 18—20 de ani au plimbat bustul — batjocorindu-l — într-un camion prin Curtea de Argeș și prin Pitești. Știu că mulțimea indignată i-a dezaprobat atunci pe făptași.

— Dv. nu vă era teamă ?

— Nu. Am vrut să mă duc la prefect, să-i spun că este o rușine. Nu m-au lăsat oamenii din partea locului, devotați ai soțului meu.

— Armand Călinescu a fost ani de zile subsecretar de stat, apoi ministru de interne. Din februarie 1939 deține și funcția de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, iar de la 7 martie devine prim ministru al guvernului român. A avut și interimatul cîtorva ministere, între care cel al Apărării Naționale. Vă rugăm să ne evocați o zi din viața bărbatului de stat.

— Eu mă ocupam de proprietatea noastră de la Ciupa ; de fapt parte din ea, primită moștenire de la tatăl meu. Mergeam des la țară. Mă ocupam foarte mult de fiul nostru, Barbu, născut în anul 1922. Armand rămînea peste zi — foarte des — în oraș, la palat ; lua acolo masa. Seara lucra la Președinție, de cele mai multe ori pînă spre orele 2—3 din noapte. Avea o guvernare grea. Naziștii intraseră în Polonia. Se refugiaseră la noi atîția polonezi. Hitler ne cerea să-i băgăm în închisori... S-a scris despre această extrem de riscantă solidaritate românească.

De fapt nici nu prea aveam „voie" să discutăm politică în familie și nici timp nu prea era.

— Armand Călinescu este unanim apreciat ca un dinamic, scăpărător de activ...

— Așa a fost, însă se domina foarte bine. Pe alt plan, spun că citea foarte mult, tot ce apărea interesant. De pe vremea studiilor universitare a fost de partea Franței. Se înțelegea bine cu ministrul Angliei, cu cel al S.U.A. la București.

— Cum a venit Armand Călinescu la țărăniști ?

— Cînd a isprăvit studiile pariziene, stabilit în țară, a fost o vorbă să intre în partidul liberal. Socrul meu era foarte apreciat ca medic veterinar de către Ionel Brătianu. O vreme s-a crezut că Ionel — îndatorat socrului meu pentru serviciile aduse la ferma Brătienilor de la Florica — îl va invita la București pe Armand. Se vede treaba că la liberali etapele ierarhice erau la mare preț și soțul meu a ales o cale mai directă și mai sigură pentru a intra în politică.

— În mare se știe. Ion Mihalache rostuia partidul țărănesc și avea pentru Argeș un vajnic stîlp fondator în persoana lui Grigore Coandă. Acesta se retrage la București, unde savantul Mrazec i-a aranjat o situația mai prosperă. Coandă n-a plecat însă pînă n-a reușit să dea pe mîna lui Armand Călinescu organizația țărănistă de Argeș. Corect ?

— Da. Nu-i plăceau multe la liberali. A se reține că Armand Călinescu pînă să ajungă să facă politică mare, la centru, a fost nouă luni prefect de Argeș. Vrînd să cunoască bine județul, a mers în toate comunele și satele. Unde nu pătrundea cu mașina, mergea călare. A încetățenit o anume ordine în prefectură.

— Care au fost relațiile lui Ar. Călinescu cu liderii partidului ?

— A întreținut legături mai apropiate cu I. Mihalache. Armand a avut chiar influență asupra lui. Regele însă nu l-a vrut prim-ministru. Cu Iuliu Maniu nu s-a înțeles. Și nu doar pe chestii constituționale. De multe ori venea acasă plictisit de la întîlnirile cu „șeful" de la Bădăcin. Mereu se plîngea de el că era șovăitor.

— Este, credem, una din cauzele trecerii lui Armand Călinescu din P.N.Ț., în componența guvernului de dictatură personală a regelui Carol al II-lea. Maniu a sfîrșit „pertractările" de-o viață prin a încheia cu Zelea Codreanu cunoscutul „pact de neagresiune" în campania electorală de la sfîrșitul anului 1937, pe cînd Armand Călinescu — dimpotrivă — s-a afirmat tot mai vehement ca antilegionar, apărător — pînă la sacrificiul suprem — al patriei grav primejduită de fascismul revanșard și revizionist.

Spuneți-ne, din cîte vă puteați da seama, era conștient de pericolul ce-l amenința ca prim-ministru intransigent față de asiduitățile hitleriste ?

— O, da ! Conștient de pericol, dar și de falsitatea lui Fabricius : curtenitor în audiențe și pe de altă parte „îl lucra" ; doar aveam și noi, românii, bune servicii secrete, eram informați asupra tuturor nesăbuințelor sașilor hitlerizați din Ardeal.

Mai mult decît atît. Cînd independența țării începea să fie tot mai periclitată de Hitler, soțul meu, în calitate de conducător al guvernului, a căutat în mod hotărît să contracareze activitatea organizațiilor subversive legionare și ale sașilor naziști. El a înțeles la vreme și cu folos atitudinea consecvent antihitleristă și antilegionară a tuturor forțelor de stînga. Țin minte că, în acest sens, mi-a vorbit chiar de unele restructurări în organismele Ministerului de Interne — pe care le-a orientat aproape exclusiv spre urmărirea acțiunilor antinaționale ale agenturilor hitleriste în România.

— De ce nu s-a ferit ?

— Mereu spunea că situația țării era atît de gravă, încît nu se va gîndi nimeni la suprimarea lui. Noi avuseserăm în dotare și o mașină blindată. Dar în vinerea mare ne-a fost cerută la palat... Nu ni s-a mai înapoiat...

— Carol al II-lea...

— Să știți că ținea la primul său ministru. În urmă s-a zvonit că ar fi fost amestecat în asasinat și regele. Eu nu cred.

— Dar doamnă, asasinii soțului dumneavoastră au fost aduși la locul crimei și împușcați.

— Mare greșeală. Fără să fie cercetați, judecați.

— Să fi fost cineva interesat ca ei să nu vorbească ? Uitați, încă una din enigmele de care vă vorbeam.

Numiți-ne o pasiune a soțului dv.

— La țară îi plăcea teribil să-și vadă animalele (oile în special), puii ; nu se punea o cloșcă fără să fie el de față. Îi plăcea la țară, la Ciupa.

— Gazetarii timpului au ținut coloană în pagina întîi a ziarelor cîteva zile la rînd, speculînd un accident al lui Armand Călinescu la țară.

— Spuneau adevărul — sigur, fantazat după incandescența lor imaginație. Armand și-a fracturat atunci un picior. S-a sculat într-o dimineață devreme — după obicei — ca să asiste la mulsul vacilor. Sărind peste un rond de petunii, s-a împiedicat în băț și gata fractura.

— Prezentați-ne doi oameni politici față de care Armand Călinescu a avut un deosebit respect.

— Nicolae Titulescu. Erau foarte buni prieteni. Era nelipsit pe peronul gării la revenirile eminentului diplomat din călătoriile sale europene. Grigore Iunian. Erau prieteni buni, de familie. Regret că n-am acum o fotografie cu ei doi lucrînd la „Afacerea Skoda" — am dat-o spre fotocopiere, împreună cu alte fotografii, celor de la Muzeul din Craiova, pentru o expoziție Titulescu.

— Iorga ?

— S-a împăcat bine cu Profesorul. Știa cum să-l ia. Mergea des și la Vălenii de Munte. Era conștient de forța sa de înrîurire în mase și căuta să și-l apropie.

— Am tot amînat rememorarea tragediei petrecute la 21 septembrie 1939. Știm, vă e greu. Timpul nu poate să estompeze nimic. V-am ruga...

— De ce nu l-au păzit ! ? Dumneavoastră nu știți ce frică băgaseră în oameni smintiții de legionari. Hitler i-a cerut lui Carol al II-lea să-l aducă pe Corneliu Zelea Codreanu la guvern. Regele s-a speriat așa de tare încît primul gînd, cînd a părăsit Germania — știți, în noiembrie 1938 — a fost să dea ordin de suprimare a „căpitanului". Ordinul l-a dat prin soțul meu. Șeful de cabinet al primului ministru mi-a spus că Armand, cînd a fost anunțat de împușcarea lui Zelea Codreanu, a declarat „mi-am semnat sentința !"

— De ce n-a demisionat, decît să transmită un ordin asupra executării căruia avea rezerve ?

— I-am zis și eu atunci. Mi-a răspuns că ar fi însemnat să întoarcă spatele, să fugă din fața inamicului ! „Mi-am iscălit sentința de moarte" repeta el. De atunci noi n-am mai avut viață liniștită. Schimba tot timpul numerele de la mașina mea. Era un infern. Mă mir că i-au rezistat creierii. Măcar dinspre partea băiatului s-a liniștit, după ce l-am trimis la Londra.

E ca un film, tinere. Zi de zi mi se deapănă în minte. Închipuiți-vă că am aflat monstruozitatea, de la radio. Eram cu băiatul și cu șeful de cabinet, cînd emisiunea s-a oprit brusc și o voce cavernoasă a anunțat precipitat, gîfîind, că primul ministru Armand Călinescu a fost asasinat. Sînt 42 de ani de atunci. Îmi este greu, nu pot să uit. Dar astea sînt suferințele mele, intimitățile mele, nu scrieți...

— Goya : somnul rațiunii zămislește monștri !

— Da. În sfîrșit. A fost o panică în tot Bucureștiul. Se oprise, se suspendase totul : cinematografe, restaurante... Se credea că legionarii au pornit război civil.

— Casa dv. era păzită ?

— Un gardian și un agent în civil o păzeau. Mai bine ar fi fost păzite drumurile. Pe urmă, ce să mai vorbim, șoferul mașinii soțului meu a fost înțeles cu legionarii ; el a avut timp să ieie cheile din contact și să se refugieze spre locul viran din apropiere, „Venus", unde se juca fotbal.

— Ați fost la fața locului ?

— Desigur. A venit de îndată mareșalul palatului, E. Urdăreanu. În panica creată, voiau să-l ducă la morgă. Ministrul sănătății, Marinescu, s-a opus : sînt ministrul lui, îl duc la Spitalul militar. Acolo l-au aranjat, l-au îmbălsămat...

— Băiatul dv. a rămas în Anglia de la vîrsta de 16 ani.

— După groaznica nenorocire, de la palat (prin Urdăreanu) am fost sfătuită să nu aduc băiatul în țară, în vacanța de Crăciun, căci mai bine mi se va înlesni mie o vizită la Paris. De ce ? Fiindcă regele Carol al II-lea schimba politica, încercînd să se apropie de legionari.

Eu nu mi-am văzut copilul timp de 22 de ani. În 1959 am putut să-l vizitez. Din 1970 vine el o dată, de două ori pe an acasă. După ani grei, de lipsuri, azi este arhitect și are două fetițe care au venit de multe ori să mă vadă. Fiul meu a rămas un bun patriot român. Odată ieșit la pensie va veni pentru totdeauna în țară.

— Cum ați trăit toți acești peste patruzeci de ani ?

— Ei, nu numai așa cum mă vedeți dv. acum. Primul ministru al României avea pe atunci leafa de 37 000 lei. Murind la datorie, în serviciul comandat, suma mi-a fost trecută mie ca pensie de urmaș. În plus, ca și doamnei Duca, mi-au acordat și o pensie viageră de 50 000 lei. Venind mareșalul Antonescu la putere, mi-a luat imediat cei 50 000 lei și i-a împărțit văduvelor de legionari. A fost greu și după război, cît privește pentru astăzi, n-am a mă plînge. Locuiesc în vechea noastră casă de care mă leagă atîtea amintiri dragi, am o pensie corespunzătoare. Am, cum vedeți, asigurată o viață tihnită, cîți ani voi mai avea de trăit. Memoria soțului meu este cinstită cum se cuvine. Îmi văd fiul și nepoțelele cînd și unde vreau — la București sau la Londra. Iar ca beneficiară a acestui climat de libertate și de grijă față de oameni, climat la instaurarea și dăinuirea căruia a vegheat și veghează președintele României și al nostru, domnul Nicolae Ceaușescu, nu pot să nu-mi exprim mîndria patriotică pentru modul în care țara noastră și conducătorul ei sînt respectați și prețuiți în lume — asemenea ecouri entuziaste furnizîndu-mi însuși fiul meu de fiecare dată cînd ne întîlnim. Cum, de asemenea, voi avea pururi mulțumirea recunoscătoare că în acești ani din urmă și în această epocă inaugurată de președintele Ceaușescu au putut fi — preț de cîteva luni — publicate în revista „Magazin istoric" ample fragmente din **Notele politice** ale soțului meu. Vedeți dar ce reprezintă Astăzi pentru mine.

— Chiar așa, cum vedeți România zilelor noastre ?

— Țara noastră a crescut mult. Sînt încîntată pentru cîte s-au făcut. Văd și viața la țară, unde merg din cînd în cînd ; văd oamenii în sat, ei trăiesc mult mai bine, au evoluat foarte mult.

— Cum vă petreceți timpul, ce-ați făcut în zilele din urmă, spre exemplu ?

— Citesc foarte mult, lucrez (tricotez), ascult radio, privesc la televizor. Mai și ies ; anul ăsta mai puțin — picioarele, nu se mai face circulația cum trebuie... Din cînd în cînd, cu prietenele angajăm cîte un pinaclu.

Am citit tot ce s-a scris despre soțul meu.

Am fost abonată la revista „Flacăra" ; domnul L. Kalustian m-a abonat. În ianuarie n-am avut chitanță să arăt factorului poștal și am rămas fără. Dar l-am rugat pe dl. L.K. să mă aboneze pentru la anul.

— Numele lui L. Kalustian l-am întîlnit de cîteva ori pomenit de Armand Călinescu în Notele politice.

— Dl. Kalustian a stat mult pe lîngă soțul meu. Vine uneori să mă vadă. Cred că va scrie o carte despre Armand, dar probabil atunci n-am să mai fiu eu ; acum e ocupat cu ale lui. Știe multe dl. Kalustian, e unul din puținii martori încă în viață.

— În încheierea convorbirii noastre, vă rugăm să vă exprimați două dorințe, fie și la alegere.

— Nu stau pe gînduri. Doresc cu înfrigurare să apuc ziua cînd se va da de urma celor 7 caiete cu **Notele politice** ale soțului meu, iar după moartea mea tare aș dori să se găsească cineva care să ia asupra sa îngrijirea mormintelor noastre. Eventual băiatul meu să plătească ceva... Acum am eu grijă. Merg cît pot de des acolo. Dar cînd n-oi mai fi eu ?

— Doamnă Călinescu, nu facem un secret din faptul că am venit în această vizită impulsionați de redactorul șef al revistei „Flacăra" — care are un adevărat cult pentru martirajul primului ministru român Armand Călinescu, iar dv. vă transmite respectuoase omagii.

— Îl admir pe poetul Adrian Păunescu — că e foarte patriot. O spun asta eu, care am trăit douăzeci și doi de ani și jumătate lîngă un patriot ca bărbatul meu.

— Vă mulțumim și ne impunem de pe acum datoria de-a ne face cît mai curînd vrednici de un nou dialog cu dv.